

68STE EDITIE VAN BRAFA

29 JANUARI TOT 5 FEBRUARI 2023

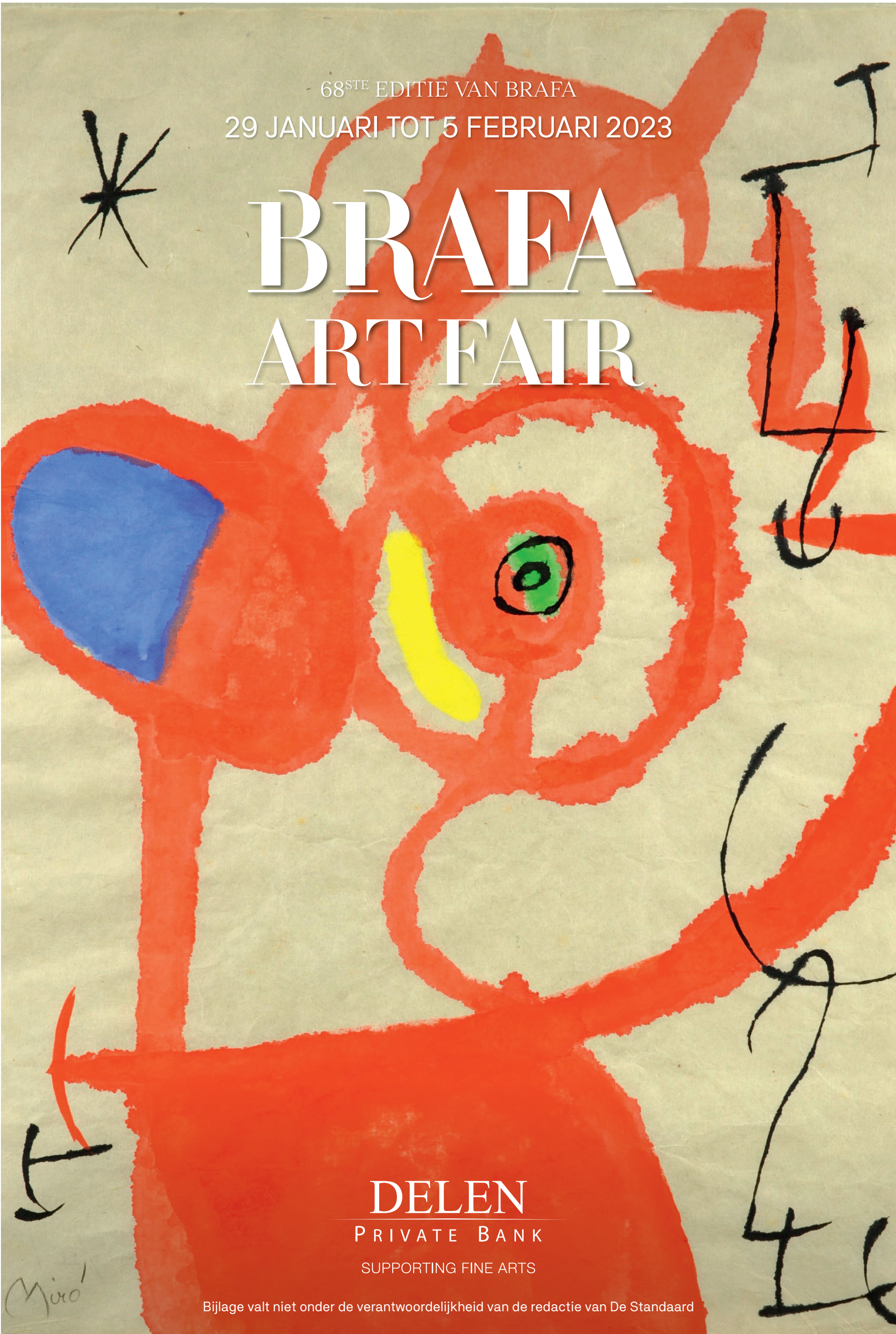
BRAFA ART FAIR

DELEN

PRIVATE BANK

SUPPORTING FINE ARTS

Bijlage valt niet onder de verantwoordelijkheid van de redactie van De Standaard

EEN FEEST VOOR DE OGEN

NA EEN UITZONDERLIJKE ZOMEREDITIE KEERT BRAFA VOOR HAAR 68STE EDITIE TERUG NAAR HAAR SFEERVOLLE WINTERMODUS. TIEN DAGEN LANG VORMEN DE HEIZELPALEIZEN HET KADER VOOR EEN MAGISCH UNIVERSUM, MET DIT KEER BIJZONDERE AANDACHT VOOR ART NOUVEAU, DESIGN EN OUDE MEESTERS.

Francis Maere

De voorbije 68 jaar is Brafa uitgegroeid tot een van de meest toonaangevende kunst- en antiekbeurzen van Europa. Dat is te merken aan de exposanten: 35 procent is Belgisch, maar de meerderheid komt uit het buitenland. De bezoekers komen vanuit heel Europa. De verhuizing naar de Brusselse Heizel maakt de beurs niet alleen vlotter toegankelijk met de wagen, internationale treinverbindingen of het vliegtuig, maar biedt ook de kans om de volgende jaren verder te groeien. "Voor de beurs hertekenen we Paleis 3 en 4. Samen zijn die goed voor zo'n 21.000 vierkante meter. Dat biedt de 130 galeristen de kans om grote tot zelfs zeer grote standen van meer dan honderd vierkante meter in te vullen, wat tot bijzondere presentaties leidt. Bovendien zijn de gangpaden en patio's ruim, waardoor bezoekers de beurs in alle rust kunnen bezoeken", vertelt Francis Maere, ondervoorzitter moderne en hedendaagse kunst. Dat de organisatie en het bestuur van Brafa volledig in handen is van de handelaars zelf, maakt de beurs uniek. "Onze buitenlandse collega's feliciteren ons met onze menselijke aanpak, en de tomeloze energie die we investeren om alles tot in de puntjes te organiseren. Die gemoedelijke sfeer achter de schermen schemert zonder twijfel door naar het

publiek. We willen het perfecte kader scheppen zodat bezoekers op Brafa kunnen genieten van alle antiques, kunstwerken, meubels en objecten. Brafa moet tien dagen lang een feest voor de ogen zijn, en dankzij onder meer de talks, rondleidingen of restaurants valt er ook heel wat te beleven."

STRENGE KWALITEITSEISEN

Niet alleen aan haar presentatie, maar ook aan de inhoudelijke kwaliteit hecht Brafa veel belang. "Liefhebbers moeten op Brafa met een gerust geweten een aankoop kunnen doen.", vertelt Maere. "Daarom hanteren we strenge kwaliteitseisen voor de selectie van de galerijen. We proberen uit elke subdiscipline de beste galerijen uit te nodigen, en zien nauwkeurig toe op hun werkwijze en hun manier van presenteren", vertelt Maere. "Daarnaast hechten we veel belang aan de keuring. Twee dagen voor de beurs de deuren opent, komen er zo'n tachtig internationale onafhankelijke experts langs om letterlijk alle getoonde stukken te onderzoeken. Ze beoordelen niet alleen de kwaliteit, maar gaan ook de zogenaamde provenance of herkomst van het stuk na. Als ze vermoeden dat de beschrijving of datering niet klopt, kunnen ze het stuk in het mobiele labo via infraroodtechnologie aan een diepgaand

der onderzoek onderwerpen. Daarnaast vraagt het team van het Art Loss Register op voorhand alle stukken op, en komen ze alles nog eens op de beurs controleren. Bij de minste twijfel verhuist het stuk zonder pardon naar het depot."

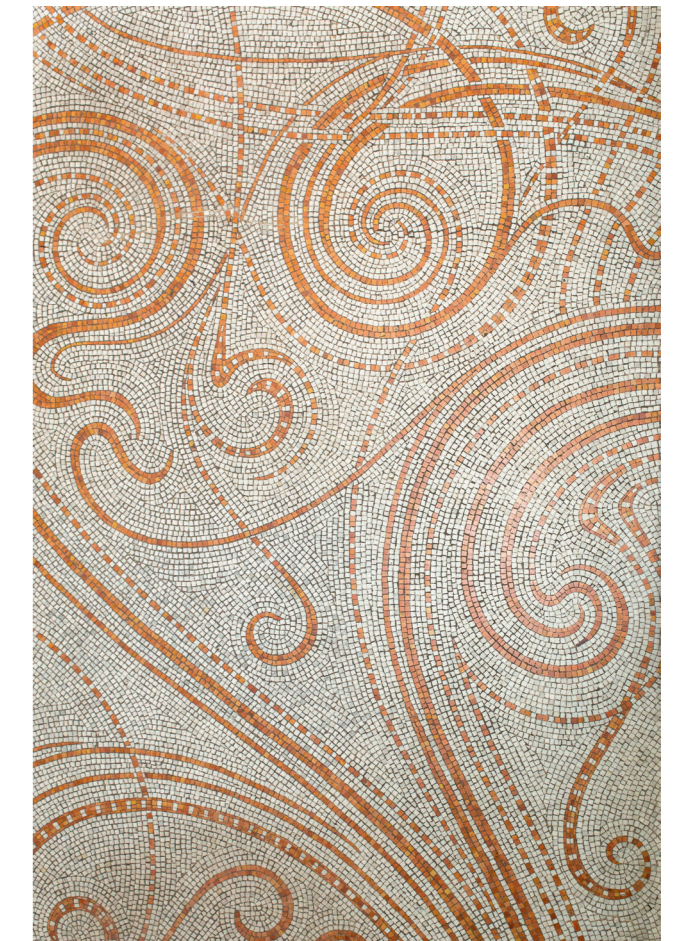
CONTINU IN EVOLUTIE

Als Brafa na 68 edities nog springlevend is, dan is dat onder meer te danken aan de manier waarop de beurs inspeelt op de steeds veranderende kunstmarkt. "Momenteel is design aan een opmars bezig, enkele jaren geleden verwelkomen we meer hedendaagse kunst. Die galeristen brachten hun cliënteel mee, waardoor een jonger publiek naar de beurs kwam. Doordat we stukken uit zo'n twintig disciplines en verschillende periodes door elkaar presenteren, ontdekken die als vanzelf ook oude meesters, archeologische objecten, zilver of strips. Die eclectische mix behoort tot ons DNA, en willen we koesteren. Daarom zetten we dit jaar terug meer in op oude meesters, zodat het aanbod op de beurs in evenwicht blijft", vertelt Maere. "Bovendien zien we dat een jonger

publiek veel actiever koopt dan twintig jaar geleden en graag persoonlijke combinaties maakt. Daar speelde onder meer collega Didier Claes op in door Afrikaanse stukken te combineren met hedendaagse kunst. Wat opvalt, is dat steeds meer bezoekers goed weten wat ze willen kopen, en vaak geraffineerde, uitgepuurde interieurs creëren. Aangezien het prijskaartje van de meer dan 10.000 stukken varieert van 1500 euro tot cijfers met zes nullen, is er voor ieder wat wils." Naast de oude getrouwen verwelkomt Brafa verschillende nieuwe deelnemers. "Zo keren Guy Pieters Gallery met hedendaagse kunst en Morentz met vintage design terug, en verwelkomen we voor het eerst onder meer VKD Jewels met antieke juwelen, Franck Anelli Fine Art met oude meesters en Nicolas Bourriaud met bronzen sculpturen van het begin van de twintigste eeuw. "We streven de perfecte symbiose na, en kijken als handelaars telkens reikhalzend uit naar de beurs. Het doet steeds deugd om langdurige klanten, die intussen vrienden zijn geworden, terug te kunnen verwelkomen", stelt Maere.

"HET LUCHTIGE WERK VAN HORTA PAST PERFECT IN ONZE TIJDSGEEST"

AL TWINTIG JAAR VERZORGEN NICOLAS DE LIEDEKERKE EN DANIEL CULOT VAN VOLUME ARCHITECTURE DE SCENOGRAFIE VAN BRAFA. VOOR DEZE FEESTEDITIE BRENGEN ZE EEN BEST OF ÉN ONTWERPEN ZE OPNIEUW HET TAPIJT.

Mozaïekvloer Hotel Tassel © Jean Delhay Foundation & Horta Museum

HOE IS JULLIE SAMENWERKING MET BRAFA BEGONNEN?

NDL: "Al meerdere jaren ontwierpen we de stand voor Bernard de Grunne, die een galerij voor Afrikaanse kunst heeft. Toen Brafa het Paleis voor Schone Kunsten inruilde voor Tour & Taxis, was er nood aan een architectenbureau om het geheel vorm te geven. Zo is de bal aan het rollen gegaan." "Net zoals de verhuizing naar de toen moeilijke buurt rond Tour & Taxis een uitdaging vormde, dwingt ook de Heizel ons nu om alles te herdenken. Al zijn we vooral blij dat we kunnen bijdragen aan de herontdekking van de Heizelpaleizen.

Samen met het Atomium vormen ze een bijzonder architecturaal geheel dat meer waardering verdient."

BESTAAT ER EEN STERKE LINK TUSSEN JULLIE ARCHITECTUUR EN DEZE OPDRACHTEN?

DC: "Onze gevoeligheid voor proportie, materialiteit en historische referenties loopt parallel, maar de tijdelijkheid van een scenografie biedt ons natuurlijk meer ruimte voor speelse, meer theatrale interventies. Elk jaar opnieuw zijn we verheugd dat we onze creativiteit in alle vrijheid kunnen ontwikkelen." **NDL:** "Tegelijk mag de algemene

scenografie de aandacht niet afleiden van de werken op de standen, mag de verlichting de bezoekers niet storen en is het handig om bepaalde visuele referentiepunten te integreren, zodat bezoekers zich makkelijk kunnen oriënteren. We willen met de scenografie een bepaalde impressie achterlaten, maar tegelijk moet ze vooral een aangename, rustige atmosfeer evoceren. Het juiste evenwicht vinden is de kunst."

KUNNEN JULLIE AL EEN TIPJE VAN DE SLUIER LICHTEN?

DC: "We maakten een selectie uit ons werk van de voorbije twintig jaar, en herwerkten onze favoriete onderdelen volgens onze hedendaagse visie. Al zijn de verbanden vaak zeer subtiel. Zo werken we onder meer met koorden, water en veel kleur."

VOOR DEZE EDITIE ONTWERPEN JULLIE OPNIEUW HET TAPIJT. HOE GINGEN JULLIE DAARVOOR TE WERK?

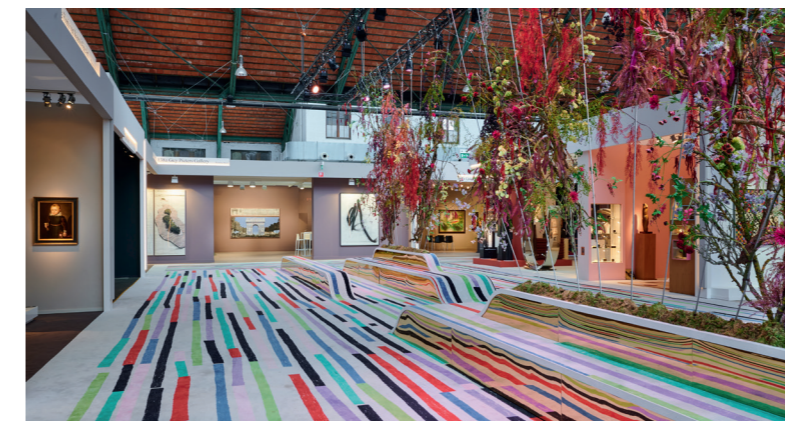
NDL: "Samen met managing director Beatrix Bourdon selecteerden we een tiental originele, nooit eerder getoonde

schetsen van Victor Horta uit het archief van het Hortamuseum. We kozen vooral voor voorbereidende studies van smeedwerk, mozaïeken of details van raamontwerpen. Sommige zijn gekleurde aquarellen, andere gewone potloodtekeningen."

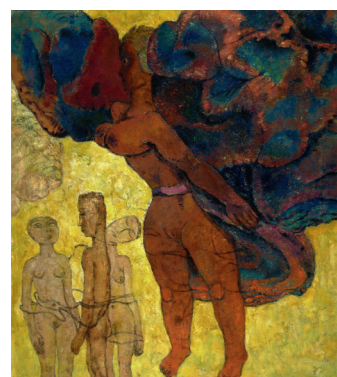
DC: "We gingen op zoek naar tekeningen waar een levendige spontaneïteit uit spreekt, en die een ander aspect van Horta laten zien. Zo hebben we een tekening gebruikt die deels gerepareerd is met kalkpapier."

WAT BETEKENT HET WERK VAN HORTA VOOR JULLIE ALS HEDENDAAGSE ARCHITECTEN?

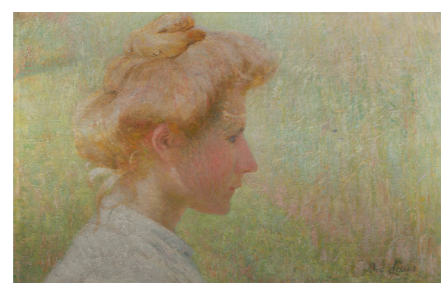
DC: "De creativiteit van Horta was buitengewoon. Dat hij de natuur met florale en vegetale elementen integraal deel liet uitmaken van zijn architectuur, was vernieuwend. Vandaag wint die versmelting van cultuur en natuur terug aan belang. Bovendien maakten deze motieven zijn architecturale creaties bijzonder gratieus en past de luchtige kant van zijn tekeningen perfect bij onze tijdsgeest."

BRAFA: EEN BELGISCHE KUNSTKAMER

.01

.02

.03

.05

.04

.06

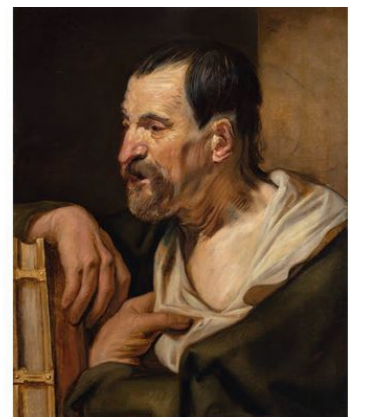
.07

.08

.09

.10

01 Frits Van den Berghe, Wrede engel, 1932, Galerie Oscar De Vos, **stand 94**. | **02** Emile Claus, La Jeunesse, 1911, Francis Maere Fine Arts, **stand 40**. | **03** Joseph Lacasse, Dominant blauw, 1955-56, Whitford Fine Art, **stand 77**. | **04** Albéric Collin, Liggende haas, circa 1925, Galerie Nicolas Bourriaud, **stand 106**. | **05** James Ensor, Schelpen, 1905, Galerie Seghers, **stand 121**. | **06** Auguste Herbin, Huizen aan de Groene Kaai in Brugge, 1906, Stern Pissarro Gallery, **stand 19**. | **07** Verdure met grote bladeren, hert en hinde, 2e helft 16e eeuw, De Wit Fine Tapestries, **stand 21**. | **08** Maurice Wyckaert, Blauw kreupelhout, 1973, Nosbaum Reding, **stand 126**. | **09** George Minne, Grote knielende figuur aan de fontein, 1938, Harold 't Kint de Roodenbeke, **stand 32**. | **10** Jacob Jordaens, Studie van een evangelist, 17e eeuw, Klaas Muller, **stand 4**.

Eugène Vallin, Sofa, circa 1900, Galerie Mathivet, stand 3.

DE EERSTE ECHT BELGISCHE STIJL

IN 2023 VIERT BRUSSEL DE ART NOUVEAU. MET EEN SPECIALE FOCUS OP DEZE TYPISCH BELGISCHE STIJLPERIODE TRAPT BRAFA HET FEESTJAAR OP GANG. ALS VOORSMAAKJE VAN ZIJN BRAFA ART TALK LEGT PROF. DR. WERNER ADRIAENSSENS UIT WAAROM DE ART NOUVEAU NET IN BELGIË IS ONTSTAAN, ÉN HOE DE KONING BOUDEWIJNSTICHTING ERIN SLAAGDE OM DE VOORBIJE TWINTIG JAAR EEN RELEVANTE COLLECTIE UIT TE BOUWEN.

Als er één stijlperiode in de kunstgeschiedenis als origineel Belgisch kan worden bestempeld, dan is het wel de Art Nouveau. Terwijl William Morris in Groot-Brittannië met de Arts & Crafts een heropleving van de ambachten stimuleert als reactie op de industriële revolutie, streven in Brussel zowel ondernemers als creatievelingen naar een versmelting van de beeldende kunsten en de industrie. "Doordat België tot de sterkst geïndustrialiseerde landen ter wereld behoorde, groeide Brussel uit tot een bijzonder kapitaalkrachtige stad. Terwijl de eerste generatie nieuwe rijken zich verloor in het imiteren van de historisch gegoede klasse, wilden hun kinderen zich identificeren met vernieuwing en technisch comfort. In architecten als Victor Horta, Henry van de Velde of Paul Hankar vonden zij gelijkgestemde zielen", vertelt Werner Adriaenssens.

In dat klimaat van vernieuwing bouwt Victor Horta in 1893 Maison Tassel, dat nu algemeen beschouwd wordt als het eerste art-nouveaugebouw ter wereld. Met zijn opengewerkte volumes, ijzere structuur, overvloedige lichtinval en rijkelijk gedecoreerde vloeren en muren – inclusief het beroemde zweepslagmotief – breekt Horta met het academische verleden. "Op het vlak van de toegepaste kunsten zet Henry van de Velde de toon. Terwijl de Arts & Crafts naar het verleden kijkt, en de machine als de grote schuldige voor de veranderende productie aanziet, beschouwt Van de Velde de machine net als een handig hulpmiddel om schoonheid voor de massa te creëren, en zo het dagelijkse leven van het gewone volk te verheffen. Aangezien de geesten in België op dat moment nog niet helemaal rijp zijn voor deze ideeën, verkast hij naar Duitsland", vertelt Adriaenssens. "Daar blaast hij onder meer het ambacht van de Westervaldkeramiek, met haar typische blauwe zoutglazuren, nieuw leven in."

Hoewel de Art Nouveau België snel op de kaart zet, is dat internationale belang slechts van korte duur. "Doordat de staat de kunstenaars niet ondersteunt, bijvoorbeeld in de vorm van overheidsopdrachten, sterft de stijl een snelle dood. Gelukkig stippelde het Museum voor

Kunst & Geschiedenis vanaf haar verhuizing in 1888 naar het Jubelpark een verzamelbeleid uit, en was de toenmalige conservator zo slim om ook decoratieve kunsten te verzamelen. Zo kocht hij in 1900 de intussen wereldberoemde kandelaars van Henry van de Velde", vertelt Adriaenssens.

GOEDE RELATIES

Dat de Belgische musea over een relevante collectie Art Nouveau beschikken, is ook te danken aan het verzamelbeleid van de Koning Boudewijnstichting. De voorbije twintig jaar bouwde ze via haar eigen Erfgoedfonds en andere door haar beheerde private fondsen een uitgebreide collectie art-nouveaustukken op. Voor die aankopen werkt de stichting nauw samen met specialisten. "Dankzij het archiefonderzoek voor mijn doctoraat over kunstenaar en zakenman Philippe Wolfers heb ik een helder overzicht van de meeste stukken. Daardoor kan ik ze snel herkennen als ze op de kunstmarkt opduiken. Soms weet ik ook welke familie de stukken in haar bezit heeft. Zo kwam ik in 2005 de iconische Medusa-hanger van Philippe Wolfers op het spoor. Ik heb de familie toen gezegd dat ze iets moesten laten weten als ze het stuk ooit zouden verkopen. Hoewel ze dat niet van plan waren, zijn ze overstapt gegaan toen ze de Wolferswinkel in het museum zagen. Ze vonden dat het stuk daar thuishoorde, en hebben me opgebeld. Samen met de Koning Boudewijnstichting hebben we toen snel geschakeld, zodat we het indrukwekkende juweel rechtstreeks konden aankopen. Want als zo'n stuk op de markt komt, dan hebben we geen schijn van kans. Als conservator is het dus belangrijk om een goede relatie met de families en met de kunsthandel te behouden", vertelt Adriaenssens.

"STYLE CONGO"

Aangezien de Koning Boudewijnstichting de aangekochte stukken in bruikleen geeft aan musea, vormt het historisch belang het belangrijkste aankoopcriterium. "Voor musea zijn stukken die gemaakt zijn voor een

wereldtentoonstelling, of die internationaal hoge ogen hebben gegooid, belangrijk. Een mooi voorbeeld is het bureau- en eetkamerensemble dat Victor Horta in 1902 ontwierp voor de internationale tentoonstelling in Turijn. Dit vormde zijn hoogtepunt, maar betekende meteen ook zijn zwanenzang", vertelt Adriaenssens. "Daarnaast hebben stukken met een sterk verhaal een bijzondere meerwaarde. Zo specialiseerde Paul Hankar zich in de inrichting van restaurants, en behoren twee kamerschermen – die ooit deel uitmaakten van het restaurant van het Brusselse Grand Hotel – tot de collectie. De kok van dat restaurant – en ook van Le Chien Vert – kookte dan weer op het grootschalige diner voor Edmond van Eetvelde als Secretaris van de Onafhankelijke Kongostaat. Bij die gelegenheid kreeg hij de documentenhouder Beschaving en Barbarij cadeau. Hoewel dat zilveren-ivoren stuk van Philippe Wolfers lang verdwenen was, vond Françoise Aubry (de voormalige conservator van het Hortamuseum, red.) het in 2002 terug in een privécollectie. Toevallig vond ik in diezelfde week een fotoalbum met staander die Van Eetvelde uit gène geschonken had aan Léon de Bethune. Terwijl Van Eetvelde met het cadeau en een diner met circa duizend mensen in de bloemetjes werd gezet voor het succes van de Koloniale Tentoonstelling in Tervuren in 1897, was het eigenlijk De Béthune die de volledige organisatie op zich had genomen. Die tentoonstelling vormde niet alleen een boeiend kader voor de promotie van Congo, maar ook voor de Art Nouveau. Als kunstminnaar had Van Eetvelde Paul Hankar aangesteld voor de inrichting, die al snel "style congo" werd genoemd. Dat de stukken met hun verhalen inzicht geven in de Brusselse intellectuele klasse van eind negentiende eeuw, maakt het boeiend", vertelt Adriaenssens.

Terwijl de kunstmarkt volgens haar eigen mechanismen werkt, loopt het museale aankoopbeleid hier niet altijd parallel mee. "Zo zijn stukken van Gustave Serrurier-Bovy doorgaans een pak duurder dan die van Horta, omdat er meer van zijn, en verzamelaars ze dus effectief kunnen kopen en verzamelen. Hoewel de kwaliteit van Horta hoger ligt, ontwierp hij louter voor specifieke opdrachten. Die schaarste is minder aantrekkelijk voor verzamelaars. Daarnaast stimuleert wetenschappelijk onderzoek de markt. De publicatie van de overzichtscatalogus van Wolfers of de digitalisatie van het archief van Paul Hankar geven een betrouwbaar inzicht in hun productie. De toegankelijkheid van die informatie stimuleert de markt, en wordt essentieel in een markt waar het tussensegment wegvalt", vertelt Adriaenssens. "Tegelijk ben ik opgetogen om te zien dat de decoratieve kunsten een steeds prominenter plaats innemen op Brafa. Laat ons zeggen dat ik het, geheel volgens de geest van de Art Nouveau, belangrijk vind om een interieur als een goed doordacht, samenhangend geheel van beeldende en decoratieve kunsten te zien."

DIT ERFGOED BLIJFT IN BELGIË

AL MEER DAN DERTIG JAAR ZET DE KONING BOUDEWIJNSTICHTING ZICH IN VOOR DE BESCHERMING VAN ONS ERFGOED. DANKZIJ HAAR EIGEN ERFGOEDFONDS ÉN DE DOOR HAAR BEHEERDE MECENAATSFONDSEN KAN DE KBS BELANGRIJKE STUKKEN AANKOPEN, EN ZO AAN MUSEA IN BRUIKLEEN GEVEN. OP STAND 131 PRESENTEERT DE KBS ONDER MEER DEZE UITZONDERLIJKE AANKOPEN.

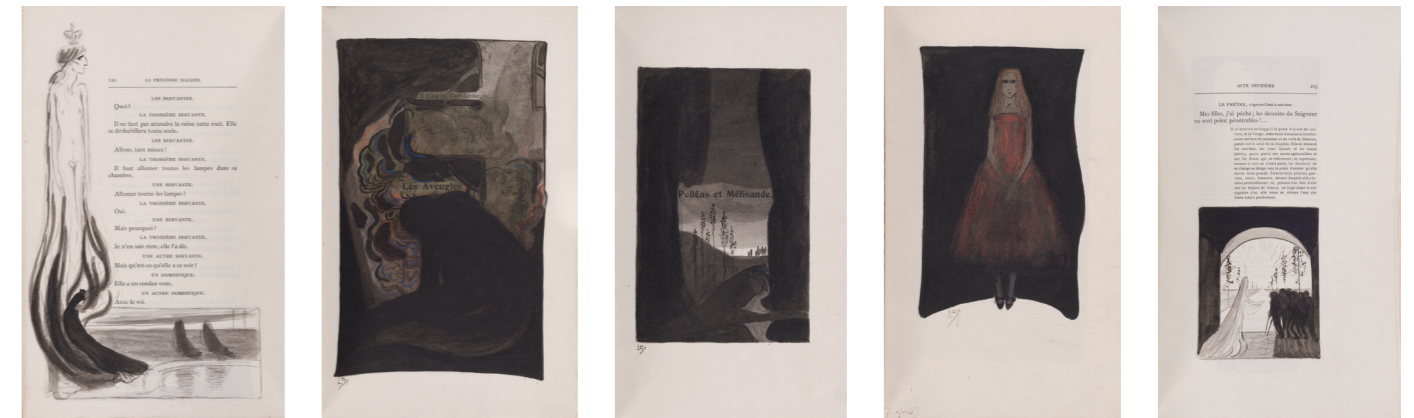
1

In juni kocht de KBS via het Christian Bauwens Fonds de art-nouveauiuwelen van de gerenommeerde kunstschilder George Morren aan op de Brafa bij Thomas Deprez Fine Arts. De zilveren mantelhaak en zes damesknopen zijn afkomstig uit de nalatenschap van de kunstenaar en worden in bewaring gegeven aan het Brusselse Museum Kunst & Geschiedenis.

2

Via het legaat van filantrope Eliane Vercaempt kocht de KBS de drie volumes van 'Théâtre' (1902/1903), het gebundeld theaterwerk van Maurice Maeterlinck dat geïllustreerd is met originele tekeningen van Léon Spilliaert. Dankzij de samenwerking tussen de Vlaamse Gemeenschap, de KBS en de KMSKB – waar het stuk ook te zien zal zijn – kon dit meesterwerk worden aangekocht.

TOPSTUKKEN VAN DE ART NOUVEAU

Omlijsting, Galerie Montanari, stand 72.

Raoul Larche, Lampen, circa 1910, Univers du Bronze, stand 69.

Philippe Wolfers, Dekselvaas met blauwregenmotief, circa 1907, Galerie Francis Janssens van der Maelen, stand 87bis.

René Lalique, Vaas met zes figuurtjes, circa 1912, Dr. Lennart Booij Fine Art & Rare Items, stand 74.

Victor Horta, Twee stoelen en een kruk van Magasin Wolfers, circa 1910, Thomas Deprez Fine Arts, stand 113.

Philippe Wolfers, Jardinière, circa 1901, Thomas Deprez Fine Arts, stand 113.

Josef Hoffmann, Vaas, circa 1911, Florian Kolhammer, stand 129.

3

Dankzij de King Baudouin Foundation United States keerde het portret van Francisco de Rojas uit de Verenigde Staten terug naar de stad waar Hans Memling het in de vijftiende eeuw schilderde. Uitzonderlijk is dit meesterwerk van een van de belangrijkste Vlaamse primitieven te zien tijdens Brafa. Nadien keert het terug naar het Brugse Sint-Janshospitaal.

“ENKEL ALS WE ALLE DRIE AKOORD ZIJN, GAAN WE OVER TOT EEN AANKOOP”

NAAR AANLEIDING VAN HET ART-NOUVEAUFEESTJAAR PRESENTEERT EPOQUE FINE JEWELS EEN SELECTIE TOPSTUKKEN VAN MEESTERS ALS RENÉ LALIQUE EN PHILIPPE WOLFERS. MOEDER, DOCHTER EN ZOON VIEREN ER METEEN HET 65-JARIGE BESTAAN VAN HUN GALERIJ, DIE NU WERELDWIJD ALS DÉ REFERENTIE IN ART-NOUVEAUJUWELEN GELDT.

A mper 21 was Nicole Verschuere toen ze in 1958 aan haar vader verkondigde dat ze een antiekzaak wilde beginnen. Met een vader die binnenhuisarchitect was, en zelf ook meubilair en interieurs maakte, groeide ze op in een creatief nest. “Vaak waren de klanten van haar vader op zoek naar geschikte decoratie. Op die nood speelde ze in”, vertelt Patricia De Wit, dochter van en intussen zelf al meer dan 35 jaar betrokken in de zaak. “Vrij snel koesterde ze ook een bijzondere voorliefde voor antieke juwelen. Ze verzamelde ze, maar verkocht ze ook. Langzaam maar zeker bouwde ze de disciplines

Epoque Fine Jewels verkocht deze Glycines Choker (1901/02) van Philippe Wolfers aan het Virginia Museum of Fine Arts.

uit tot twee volwaardige zaken: Epoque Fine Jewels en Epoque Antiques. Begin jaren 1990 zetten we de antiekzaak stop, en specialiseerden we ons verder in antieke juwelen.” “Tien jaar later vervoegde mijn broer Bart ons. We hebben elk verschillende talenten – Bart is opgeleid als goudsmid, en ik als kunsthistorica, maar we hanteren vanuit onze opleiding als gediplomeerde edelsteenkundigen alle drie dezelfde strenge kwaliteitseisen. Als we niet alle drie overtuigd zijn van een aankoop, gaat die niet door. Al scheelt het natuurlijk dat Bart en ik zijn opgegroeid in het métier en in dezelfde familie, waardoor onze smaak in dezelfde lijn ligt”, vertelt De Wit. “Als jongste daagt Bart ons uit om iets hipper, vintage stukken uit de jaren 1970 en 1980 te kopen, terwijl mijn ma en ik een zwak hebben voor Art Nouveau en Art Deco.”

PICASSO VAN DE JUWEELKUNST

Anno 2022 geldt Epoque Fine Jewels wereldwijd als dé autoriteit als het op art-nouveaujuwelen aankomt. Zo verkopen ze niet alleen aan privéverzamelaars, maar ook aan musea zoals het Schmuckmuseum in Pforzheim, het Lalique Museum in Wingen-sur-Moder, het Petit Palais in Parijs en het Virginia Museum of Fine Art. “We waren bijzonder opgetogen dat we de ‘Glycines choker’ van Philippe Wolfers twee jaar geleden aan dat laatste instituut konden verkopen. Het is een prachtige aanvulling op hun collecties Art Nouveau en Art Deco”, vertelt De Wit. “Onder meer dankzij internet en internationale beurzen komen we in contact met klanten van over de hele wereld.”

Deze Pauw-tiara annex broche (1902) is een topstuk van Philippe Wolfers.

Naar aanleiding van het Brusselse feestjaar van de Art Nouveau pakt Epoque Fine Jewels uit met een gecureerde selectie, die werk van meesters uit verschillende landen omvat. “De allergrootste is en blijft René Lalique (1860-1945). Die ging als zestienjarige in de leer bij juwelier Louis Aucoc, maakte vervolgens tekeningen voor grote huizen als Boucheron en Cartier en opende nadien zijn eigen atelier. Van hem tonen we onder andere twee nimfbroches, die rond 1900 – het hoogtepunt van zijn carrière als juwelier met onder meer een belangrijke presentatie op de Wereldexpo – zijn gemaakt. Als getalenteerd tekenaar koos hij voor minder voor de hand liggende thema’s en bestudeerde hij de natuur tot in het kleinste detail. Daarnaast durfde Lalique met op dat moment onconventionele, intrinsiek minder waardevolle materialen werken, zoals glas, email en hoorn. Ook verkoos hij halfedelstenen boven edelstenen. Kleur, glans en vorm primeerden op de waarde. Hij was een radicale vernieuwer. Een soort Picasso van de juweelkunst”, stelt De Wit. “Zijn krachtige, gestileerde art-nouveaureaties overstijgen het vaak ‘zeemzoeterige’ van zijn tijdgenoten. Bovendien genoot hij snel wereldfaam om zijn gebruik van plique-à-jour- of vensteremail. Ook het gebruik van gegoten en geperst glas liet hem toe expressieve juwelen te creëren. Doordat hij onder het glas eerst een laagje email aanbracht op het goud, en het glas zelf ook versierde met email, ontstonden er bijzondere nuances. Hij schilderde als het ware met materialen”, vertelt De Wit. Het glas vormde de aanzet voor zijn volgende carrière. “Als juwelier zou hij zich te vaak ‘slecht’ gekopieerd

gevoeld hebben door zijn tijdgenoten. Bovendien wilde hij hoogstaande kunst voor het volk maken. Daarom opende hij in 1909 een glasfabriek in Combe-la-Ville, en later in Wingen-sur-Moder. Zijn parfumsflesjes en vazen werden wereldberoemd. Hoewel hij slechts dertig jaar als juwelier heeft gewerkt, bestaat zijn glasbedrijf nog.”

HERONTDEKT TOPSTUK

Ook in andere Europese landen lieten juweelontwerpers zich graag inspireren door de art-nouveauiuweelen van Lalique. Zo slaagde de Spaanse Lluís Masriera (1972-1958) erin om de stijl naar zijn hand te zetten, en deed Philippe Wolfers (1858-1929) in België hetzelfde. Van zijn hand toont Epoque Fine Jewels een unieke Pauw-tiara annex broche (1902). “Het centrale stuk met de pauw hebben we gekocht van de nazaten van Mevrouw Marie-Laure Brunard – de echtgenote van Léopold Kronacher – die het stuk bij Wolfers bestelde. Hoewel er op de achterzijde PW staat en ook ‘Ex.Unique’ vonden we het niet terug in de gespecialiseerde literatuur. Tot iemand me opbelde, en zei dat hij een opmerkelijke foto gevonden had uit het Wolfers-archief. Zo werd duidelijk dat de pauw naast een broche ook een tiara was, en vonden we hem wel terug tussen de 130 stukken in zijn Catalogue des Exemplaires Uniques. Op basis van de foto heeft Bart de verloren geraakte tiara-montuur gereconstrueerd”, vertelt De Wit.

“De Pauw-tiara is een magnifiek voorbeeld van Wolfers’ voorliefde voor beeldhouwde edelstenen. Bovendien behoorde opaal dankzij zijn delicate pastelkleuren en translucente kwaliteiten tot zijn favoriete materialen. De veren zijn uitgewerkt met de typische plique-à-jour email. Wat zijn werk onderscheidt van tijdgenoten, is zijn meer gestileerde, symmetrische esthetiek en het gebruik van beeldhouwde edelstenen. Vaak werden dit soort grotere stukken voor speciale tentoonstellingen gemaakt, en nadien terug uit elkaar gehaald om ze draagbaarder te maken. Wellicht is dat de reden dat de broche het overleefde, en de tiaramontuur verloren ging.”

Op Brafa viert Epoque Fine Jewels haar 65-jarige jubileum. “Zelfs nu mijn ma 85 is, is ze van ’s ochtends vroeg tot ’s avonds laat met de zaak bezig. Ze is gebeten door het virus van de kunst en de kunsthandel, wat resulteert in een niet-aflattende zoektocht naar zeldzame creaties uit de juweelgeschiedenis. Als vrouw heeft ze altijd haar mannetje weten te staan in de harde kunst- en zakenwereld. Dat we haar levenswerk mogen verderzetten, maakt ons trots.”

MADONNA ACHTERNA

Op de première van de film ‘Evita’ in Londen droeg niemand minder dan Madonna een exemplaar van dit collier van Bulgari. Het Italiaanse luxehuis creëerde de impressionante ketting uit 18 karaat goud en diamanten in pavésetting. Die weerkaatsen het licht in alle richtingen, en lieten de zangeres zo nog extra stralen. VKD Jewels, dat zich sinds 1969 specialiseert in Europese en Amerikaanse antieke en vintage juwelen, brengt onder meer dit pareltje uit 1995 mee naar Brafa. Te koop op stand 109.

NOG MEER JUWEELTJES OP DE BEURS

LOUISE NEVELSON

Pendant, circa 1980-1985, Geschilderd hout en koper, Collectors Gallery, stand 10.

VAN CLEEF & ARPELS

Diamanten ketting die ook als broche en armband kan worden gedragen, 1980, Bernard Bouisset, stand 58.

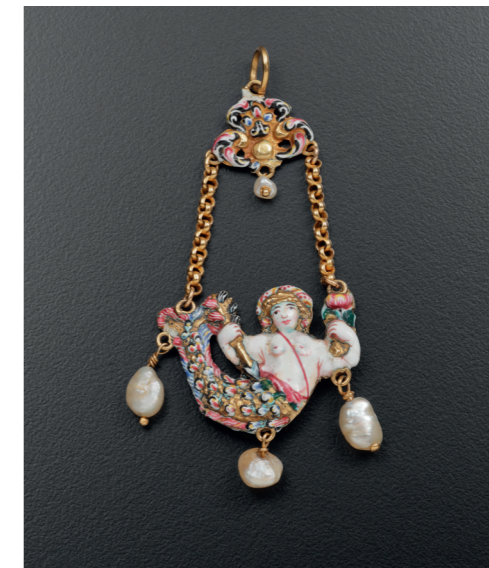
POL BURY

Vierkante armband met bolletjes, wit en geel 18 karaat goud, 2004, Barbara Bassi, stand 55.

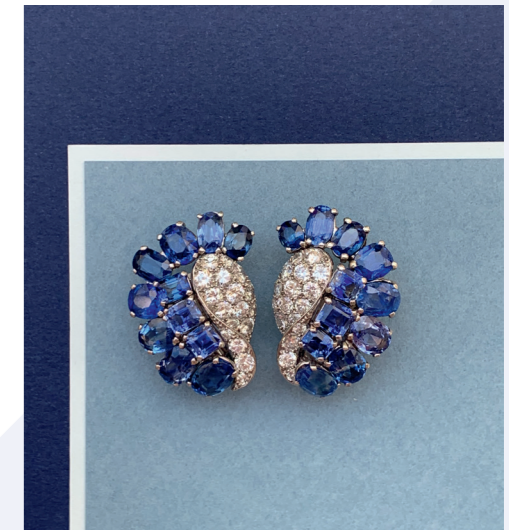
VENETIAANSE LEEUWEN-BROCHE

Broche in gepolijst 18 karaat goud en zilver, met bruine en witte diamanten Gioielleria Nardi, stand 43.

KETTING MET ZEEMEERMIN,

Goud en parels, 1680-1700, d’Arschot & Cie, stand 71.

RENÉ SIM LACAZE

Orringen met diamant en saffier op een structuur uit witgoud, circa 1950, VKD Jewels, stand 109.

UIT ALLE HOEKEN VAN DE WERELD

WIE MEUBELS EN OBJECTEN UIT VERSCHILLENDE LANDEN EN TIJDEN
GRAAG MET ELKAAR COMBINEERT TOT EEN ECLECTISCH INTERIEUR,
IS OP BRAFA AAN HET JUISTE ADRES.

BELGIË

Antwerps Kabinet, circa 1630, Galerie Nicolas Lenté, **stand 116.**

Atelier Elisabeth De Saedeleer (wellicht naar een ontwerp van Da Silva Bruhns), Handgeknoopt tapijt, circa 1935, N. Vrouyr, **stand 68.**

NEDERLAND

Gerrit Thomas Rietveld, Krat-tafeltje, 1935, Galerie Van den Bruinhorst, **stand 123.**

GROOT-BRITANNIË

Matthew Boulton, 18e eeuw, Klok en paar wierookbranders in porfier, Costermans & Pelgrims de Bigard, **stand 17.**

DUITSLAND

Johann Friedrich Eberlein, Twee jagers in de vorm van een drie-armige kandelaar, 1745-1749, Röbbig München, **stand 50.**

OOSTENRIJK

Adolf Loos, Olifanten-tafeltje, circa 1900, Florian Kolhammer, **stand 129.**

Ignaz Joseph Würth, Zilveren wijnkoeler, 1782, Galerie Bernard De Leye, **stand 42.**

SPANJE

Pablo Picasso, Vaas in de vorm van een houtuil, 1958, Dr. Lennart Booij Fine Art & Rare Items, **stand 74.**

ITALIË

Ico Parisi, Bureau, 1952, Gokelaere & Robinson, **stand 35.**

Table d'accouchée om te lezen, schrijven en zich te kleden, midden 18e eeuw, Galerie Berger, **stand 120a.**

Ercole Barovier, Millefili-vaas, 1957, Marc Heiremans, **stand 88.**

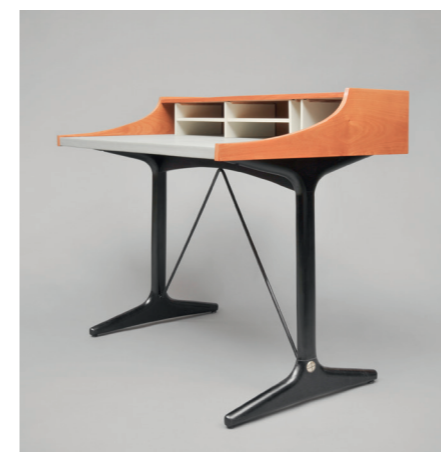

Gio Ponti, Open haard, circa 1920, Robertaebasta, **stand 97.**

Bambocci-ladenkast, laat 16e eeuw, Herwig Simons Fine Arts, **stand 93.**

FRANKRIJK

Pierre Paulin, Desk CM193 of Lady's desk, 1958, Galerie Pascal Cuisinier, **stand 92.**

Charles Topino, Ladekast uit periode Lodewijk XVI, eind 18e eeuw, Frank Anelli Fine Art, **stand 49.**

Adam Weisweiler, Bonheur du jour bureau, 18e eeuw, Galerie Kraemer + Ars Belga, **stand 87.**

Plat bureau, begin 18e eeuw, Galerie Theunissen & De Ghellinck, **stand 120b.**

François Cante-Pacos, Schild-kabinet, 2006, Galerie La Forest Divonne, **stand 127.**

Jivko, Console met uil, gegoten in 2022, Univers du Bronze, **stand 69.**

Jean-Nicolas Schmit, De twee waternimmfen schoorsteenmantelklok, circa 1790, La Pendulerie, **stand 8.**

ZWITSERLAND

Diego Giacometti, Schraag-tafel, circa 1979, Galerie Mathivet, **stand 3.**

ZWEDEN

Josef Frank, Flora-kast model 852, circa 1938, Morentz, **stand 76.**

CHINA

J. Landeau, Kastje in gelakt hout met vergulde pootjes, 1935, Galerie Francis Janssens van der Maelen, **stand 87bis.**

Snuiftabaksfles in polychroom porselein, 1831-1850, Galerie Bertrand de Lavergne, **stand 5.**

HONGKONG

Kam Tin, Amberkleurige ladekast, 2017, Maison Rapin, **stand 15.**

VERENIGDE STATEN

George Nakashima, Tafellamp, 1968, New Hope Gallery, **stand 101.**

BRAZILIË

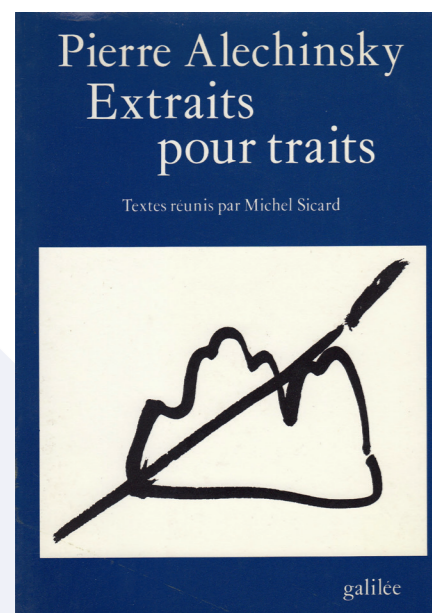
José Zanine Caldas, Tafel, 1978, Axel Vervoordt, **stand 29.**

PIERRE ALECHINSKY EEN CARRIÈRE VAN 77 JAAR

Alechinsky werkte binnen Cobra vaak samen met Christian Dotremont, en maakte naar aanleiding van diens overlijden onder meer deze 'Dotremont dans sa nuit lapone' (1981-2005).

EEN VAN DE MEEST PROMINENTE KUNSTENAARS OP DEZE EDITIE VAN BRAFA IS PIERRE ALECHINSKY. ONDANKS ZIJN GEZEGENDE LEEFTIJD VAN 95 WERKT HIJ NAARSTIG VOORT AAN ZIJN OEUVRE WAARIN TAAL, HUMOR, KLEUR, INKT EN PAPIER DE RODE DRAAD VORMEN. EEN INTRODUCTIE DOOR STÉPHANE MASSONET, DIE VOOR DE WITTOCKIANA EEN TENTOONSTELLING OVER ALECHINSKY'S LITERAIRE WERK VOORBEREIDT.

Pierre Alechinsky zat nog op de schoolbanken, toen hij in het Brusselse Paleis voor Schone Kunsten kennismakte met Cobra. Als negentienjarige sloot hij zich als allerjongste meteen aan bij de groep. "Net als veel kunstenaars wilde hij zich na de Tweede Wereldoorlog en de atoombom op Hiroshima afzetten tegen de moderne wereld. Ze keerden zich af van de traditionele, academische kunstwereld, en wilden radicaal met het verleden breken", steekt Stéphane Massonet van wal. "Bij Cobra maakt hij kennis met het werk van schilders als Karel Appel, Asger Jorn en Corneille. Terwijl hij zelf eigenlijk is opgeleid in de grafische kunsten, legt hij zich daardoor stilaan meer en meer toe op schilderkunst. Net als de oudere schilders van de groep experimenteert Alechinsky in zijn beginjaren met materialiteit en met de grens tussen figuratie en abstractie. Later, in de jaren zestig, zal hij de figuratie opnieuw omarmen en meer spelen met de transparantie van de verf." Op het hoogtepunt groepeerde Cobra zo'n tweehonderd

kunstenaars, muzikanten en schrijvers. Hij leert er onder meer ook Christian Dotremont kennen. Hoewel die eerst gedichten bij het werk van Asger Jorn schreef, werkten Alechinsky en Dotremont uiteindelijk een leven lang samen. "Het is dankzij een van de zinnen van Dotremont in het werk van Jorn dat Alechinsky besloot om Cobra te vervoegen. Die zin luidde: 'Il y a plus de choses dans la terre d'un tableau que dans le ciel de la théorie esthétique.' Dat down to earth-gehalte sprak Alechinsky sterk aan. Toen Dotremont met zijn logogrammen begon, zat er eventjes een haar in de boter, maar al gauw heeft Alechinsky die logogrammen geïntegreerd in zijn eigen werk. Een mooi voorbeeld is het werk 'Dotremont dans sa nuit lapone' (1981-2005), dat hij maakte na het overlijden van Dotremont." Alechinsky beschouwt de handeling om te schrijven en om te schilderen als dezelfde. Net als andere kunstenaars zoals James Ensor, René Magritte of Marcel Broodthaers hecht hij veel belang aan een typisch Belgische humorrijke, soms zelfs ietwat surrealistische taal. Woordspelletjes zijn zijn dada. Toen een verzamelaar met een van zijn werken terugkwam, omdat er een plooi in was gekomen, veranderde Alechinsky prompt de naam naar 'La vie dans les plis'. Aan deze anekdote merk je hoe hij de realiteit telkens zachtjes naar zijn hand zet. Diezelfde speelsheid vind je terug in zijn werken. Zo wordt een mandarijntje al snel een hoed van de Gilles de Binche, en transformeert een wolk uit een stoomboot in een slang."

INTERNATIONALE VERANKERING

Doordat Pierre Alechinsky deel uitmaakte van Cobra – een samentrekking van Copenhagen, Brussel, Amsterdam, kwam hij in contact met kunstenaars van over de hele wereld. Bovendien koesterde Alechinsky persoonlijk een bijzondere fascinatie voor reizen. "Zo trok hij in 1955 naar Japan om er, gefascineerd door het schrift én de handeling, een film over een nieuwe avant-gardistische school voor kalligrafie te draaien. Meesters als Shiryū Morita gingen er zeer fysiek te werk", vertelt Massonet. "Uit de combinatie van de meer brute, wilde schilderijstijl van Cobra en de meer sensuele oosterse kalligrafie destilleert Alechinsky zijn persoonlijke beeldtaal."

"Daarnaast ontwikkelde hij een bijzondere vriendschap met de Chinese kunstenaar Wallace Ting. Zo schreef Alechinsky het voorwoord bij diens allereerste soloshow bij Galerie Taptoe, en werkten ze vaak in duo aan schilderijen. Na Tings verhuizing naar New York ging Alechinsky met de regelmaat van de klok op bezoek in zijn atelier. Die reizen inspireerden hem voor werken over Central Park of Alice in Wonderland, wiens beeltenis in het park staat. Daarbij beschouwde hij de drukunst als zijn persoonlijke wonderland", vertelt Massonet.

"Het was ook Wallace die hem liet kennismaken met acrylverf. Waarop Alechinsky zich afvroeg of hij zich nu al zijn hele leven had vergist van materiaal. Met de acrylverf borrelde ook zijn liefde voor papier terug op. Hij begon meer met transparante lagen te werken, en ook de typische omlijstingen deden hun intrede. Inspiratie daarvoor vond hij onder meer bij Alberto Giacometti, wiens werk hij niet alleen zag tijdens de laatste expo van Cobra, maar ook eerder al had ontdekt bij het vormgeven van het Cobra-tijdschrift. Hoewel hij zelf met beide handen kon schrijven, en dus altijd asymmetrisch kon werken, koesterde hij een bijzondere sympathie voor de linkshandige geste van Giacometti." Dankzij die sterke internationale verankering was Alechinsky een van de eerste Belgische kunstenaars die vroeg in zijn carrière buiten onze landsgrenzen erkenning kreeg. "Begin jaren 1950 ontmoette hij John Lefebvre in Parijs. Kort nadien richtte die een galerij in New York op, waar Alechinsky minstens twintig keer heeft geëxposeerd. Die stabiele situatie bood hem de mogelijkheid om monumentale werken te creëren, en zorgde ervoor dat onder meer het Guggenheim werk van hem aankocht", vertelt Massonet.

DE KRACHT VAN TAAL

Wat minder geweten is, is dat Alechinsky verschillende boeken op zijn conto heeft staan. "Met hun verzonnen taal bezitten de teksten een typisch Belgische humor. Hiermee vindt hij aansluiting bij kunstenaars als James Ensor en Jean Dubuffet, of een schrijver als James Joyce die het Engels heruitvond. Over Far Rockaway (1977), het boek dat hij maakte over zijn reis naar zijn familie in de Verenigde Staten naar aanleiding van de dood van zijn vader, zei hij dat het ging om een boek zonder beelden, omdat die 'tot het luxueuze voorrecht van een schilder behoren'. Daarnaast illustreerde hij veel boeken. Zo voelde hij zich sterk verwant met Blaise Cendrars, die door het verlies van zijn rechterarm in het leger gedwongen linkshandig was. Ze deelden een liefde voor reizen en metamorfoses. Voor hem illustreerde Alechinsky onder meer Le Volturno, Mon voyage en Amérique en La légende de Novgorode", vertelt Massonet. "Die boeken doen hem ook denken aan zijn eigen familieverhaal. Wanneer Alechinsky's vader geneeskunde studeert in Odessa in Oekraïne, wordt hij als Russisch staatsburger voor de Eerste Wereldoorlog ingelijfd door het witte leger. Hij weet te ontsnappen en reist naar België om hier zijn studies af te werken. Dit motiveert Alechinsky om in 1994 onder meer Odessa Mama van de

Twee illustraties uit Extraits pour traits (1980) van Alechinsky.

Amos Kenan te illustreren."

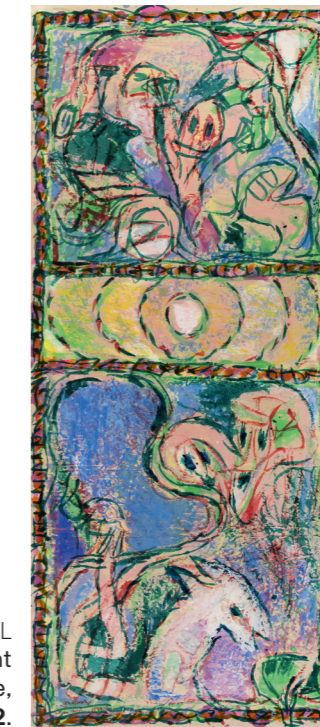
Voor Wittockiana – het Brusselse museum over de boekkunst en het boekbinden – bereidt Stéphane Massonet een tentoonstelling voor over die literaire link. "Uitgangspunt is de maquette van Extraits pour traits uit 1980, die via het Fonds Marie-Jeanne Dauchy recent is aangekocht door de Koning Boudewijnstichting. Daarvoor maakt Alechinsky 88 illustraties bij teksten van beroemde schrijvers. We verzamelen van elke auteur de door Alechinsky geïllustreerde boeken, en onderzoeken ook wat ze zelf eventueel over de kunstenaar hebben geschreven", vertelt Massonet.

LAK AAN HIÉRARCHIE

Ondanks zijn 95 lentes staat Pierre Alechinsky met beide voeten in de hedendaagse wereld. "De waarde

die hij al jarenlang aan papier hecht, is in onze gedigitaliseerde wereld alleen maar relevanter geworden. Zeker nu papier door de massale online aankopen meer en meer een luxegoed wordt. Dat hij tekenkunst en lithografie op hetzelfde niveau plaatst dan schilderkunst, wijst ook op een bijzonder hedendaagse visie. Dat lak hebben aan de hiërarchische orde, dat hem zo aantrok in Cobra, heeft hem doorheen zijn hele carrière gedreven", vertelt Massonet. "In een kunstwereld die totaal getransformeerd is, is Alechinsky zichzelf altijd heel trouw gebleven, en hecht hij nog steeds veel waarde aan vakmanschap en de handeling van het schilderen. Dat hij niet op pensioen is gegaan, en zo al 77 jaar gestaag aan zijn oeuvre bouwt, maakt hem bijzonder."

ONDER MEER DEZE ALECHINSKY'S ZIJN TE KOOP OP BRAFA

PRÈS DU CHEVAL
1979, Harold t'Kint
de Roodenbeke,
stand 32.

L'AFFAIRE DU BOIS DE MEILLANT
1990, Galerie Boulakia, stand 47.

PASSERELLE I
1986, Maurice Verbaet Gallery, stand 13.

A L'AVEUGLETTE
1974, DIE GALERIE,
stand 78.

L'OR DU RIEN
1967-1968, Samuel Vanhoegaerden Gallery,
stand 110.

DE KEUZE VAN... TORE TOM DENYS

ALS VOORAANSTAAND TENOR EN DIRIGENT IS TORE TOM DENYS, DIE IN WENEN WOONT EN WERKT, GESPECIALISEERD IN RENAISSANCEMUZIEK. ZIJN INTERNATIONAAL VOCAAL ENSEMBLE DIONYSOS NOW!, DAT HIJ TWEE JAAR GELEDEN OPRICHTTE, FOCUST ZICH OP DE MUZIEK VAN DE IN ROESELARE GEBOREN COMPOSITIST ADRIAEN WILLAERT. IN AFWACHTING VAN DE VIERDE OPNAME OP VINYL, EEN SAMENWERKING MET FOTOGRAAF STEPHAN VANFLETEREN, DEELT TORE TOM DENYS GRAAG ZIJN LIEVELINGSWERKEN VAN BRAFA.

ZINGENDE GONDELIERS

"Als je met renaissancemuziek bezig bent, kom je automatisch in Venetië terecht. Onlangs mocht ik de muziek van Adriaen Willaert uitvoeren in de Scuola Grande di San Rocco, onder en tussen de Tintoretto's. Elk uitzicht op Venetië herinnert me aan de uitzonderlijke muziek

die Willaert schreef tijdens zijn 35-jarige carrière als kapelmeester van de Basiliek van San Marco. Op dit schilderij van Canaletto hoor je de gondeliers als het ware zingen." Te koop bij Ars Antiqua, **stand 12.**

ZEVENDE HEMEL

"Dit werk van Pieter Huys schrijft zich volledig in de beeldtaal van Jeroen Bosch in. Je geraakt niet uitgekeken op alle taferelementen die rond Sint-Antonius worden uitgebeeld. Het is een kakafonie van alle verleidingen waar een mens aan wordt blootgesteld. Het is als een polyfonisch muziekstuk waar alle ineengevlochten stemmen een veelheid van verhalen op je projecteren. Je moet de tijd nemen om alle raadsels te ontrafelen. Eenmaal je dat voor mekaar hebt, voel je je in de zevende hemel." Te koop bij De Jonckheere, **stand 30.**

FASCINEREND ANGSTAANJAGEND

"Hoewel deze Congolese Nkisi-sculptuur amper 22 centimeter meet, is het een krachtbeeld dat zijn power ontleent aan de materialen waaruit het bestaat. Het werd gebruikt in rituelen om het kwade te bezweren. Door de ongelooflijke uitstraling fascineert het beeld, maar het jaagt ook schrik aan. Het beeld is even bezwerend als Le Sacre du printemps van Stravinsky." Te koop bij Galerie Claes, **stand 34.**

PERFECT IN BALANS

"Ik heb een zwak voor lampen. Deze vloerlamp werd ontworpen door Gino Sarfatti, de oprichter van Arteluce. Het strakke spel met de bollen en de cirkels is uniek, ook door het gebruik van marmer en messing. De harmonie en balans zitten perfect. Hetzelfde gevoel ervaar ik als ik de aria uit de Goldbergvariaties van Bach beluister." Te koop bij Gokelaere & Robinson, **stand 35.**

MODERNE VANITAS

"In dit schilderij lijkt het alsof Thomas Lerooy het beeld zelf wil doen verdwijnen. Het is een moderne vanitas. Met een trekker haalt hij opzettelijk een bucolisch beeld overhoop. Om een nieuw prachtig beeld te creëren. Daarom heet mijn ensemble ook Dionysos Now!. Schoonheid bestaat alleen in het nu." Te koop bij Rodolphe Janssen, **stand 36.**

DE KEUZE VAN... VIKI GEUNES

HOEWEL VIKI GEUNES INDUSTRIËLE WETENSCHAPPEN STUDEERDE, DEED VOORAL GASTRONOMIE ZIJN HART SNELLER SLAAN. ALS AUTODIDACT BOUWDE HIJ DE VOORBIJE 25 JAAR AAN EEN INDRUKWEKKEND PARCOURS, DAT IN JANUARI 2021 BEKROOND WERD MET EEN DERDE MICHELINSTER. SAMEN MET ZIJN VROUW RUNT HIJ ZIJN RESTAURANT ZILTE, DAT OP DE NEGENDE VERDIEPING VAN HET ANTWERPSE MUSEUM AAN DE STROOM HUIST.

KLEUR VAN DE ZEE

"Ik koester een grote voorliefde voor objecten, en meer in het bijzonder kasten. Dat zijn telkens opnieuw eyecatchers die vaak vol verrassingen zitten. Bovendien refereren de kleuren en vormen van de creaties van Kam Tin aan de hemel, aarde of water. Dat geeft ze een extra dimensie. Dat deze kast de kleur turkoois heeft, en zo beelden van de zee oproept, sluit perfect aan bij onze voorliefde voor producten uit de zee." Te koop bij Maison Rapin, **stand 15.**

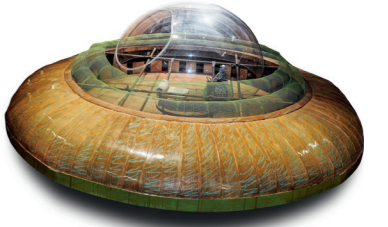
REVOLUTIONAIRE SOEP

"Ik hou enorm van popart als revolutie in de kunstbeweging. De boodschap die de werken in zich dragen, en de manier waarop de kunstenaars zich afzetten tegen de gevestigde waarden is fascinerend. Dat Andy Warhol zijn inspiratie haalt uit de dagelijkse realiteit, en die kan verheffen tot kunst, vind ik wonderbaarlijk. Bovendien is de 'soup' een voor de hand liggende link met ons beroep. Je kan ze bijna proeven." Te koop bij Gilden's Art Gallery, **stand 118.**

PRIKKELENDE OBJECTEN

"Het functionele heeft me bij Panamarenko steeds geboeid. Wellicht heeft dat te maken met mijn eigen technische vooropleiding. Bovendien ben ik gecharmeerd door extravagante personen die out of the box denken. Hoe hij erin slaagt om verschillende eenvoudige basisideeën te combineren tot een uniek, functionerend object, en zo onze verbeelding en zintuigen weet te prikkelen, vertoont voor mij veel gelijkenissen met gastronomisch koken." Te koop bij Galerie Jamar, **stand 91.**

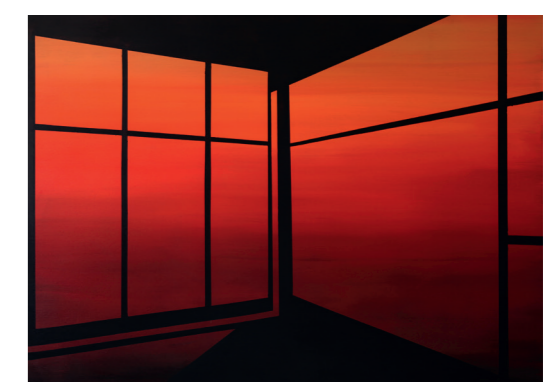
INNOVATIEVE EENVOUD

"Verlichting staat voor mij synoniem met sfeer. Bovendien hou ik van het gebruik van verschillende materialen - koper, metaal en aluminium - in dit stuk, en van de sierlijke eenvoud. Deze G23 vloerlamp uit 1951 is een ontwerp van Pierre Guariche, een van de meest innovatieve Franse lichtontwerpers en een grondlegger van heel wat gekende hedendaagse verlichting." Te koop bij Galerie Pascal Cuisinier, **stand 92.**

ZONSONDERGANG

"Dit schilderij doet me denken aan de prachtige zonsondergang die we geregeld vanuit het MAS mogen aanschouwen. Daarnaast boeit deze Heat van Tina Gillen me door de architecturale benadering, en de zoektocht naar figuratieve en abstracte raakvlakken. Heat prikkelt de verbeelding, en kan zowel letterlijk als figuurlijk worden geïnterpreteerd. Je weet wel...If you can't stand the heat, stay out of the kitchen." Te koop bij Nosbaum Reding, **stand 126.**

THEODOOR ROMBOUITS

“ZIJN KLEURGEBRUIK BLAAST JE OMVER”

VOOR ZIJN 225STE VERJAARDAG HAALT HET GENTSE MUSEUM VOOR SCHONE KUNSTEN EEN BELGISCHE CARAVAGGIST VAN ONDER HET STOF. DE MONOGRAFISCHE TENTOONSTELLING GEEFT THEODOOR ROMBOUITS ALS VIRTUOOS SCHILDER VAN DE MENSELIJKE FIGUUR EN COLORIST VOOR HET EERST DE AANDACHT DIE HIJ VERDIENT.

Atelier Theodoor Rombouts, 'Bij de tandentrekker', ca. 1628, Museum voor Schone Kunsten Gent.

Hoewel Theodoor Rombouts (1597-1637) best aanzien genoot, is hij als tijdgenoot van Pieter Paul Rubens en Anthony Van Dyck in de vergetelheid geraakt. “Rubens blies iedereen omver met zijn werk, en kreeg later ook alle aandacht van kunsthistorici. Bovendien werd Rombouts vaak vergeleken met zijn tijdgenoten, waardoor zijn werk uit zijn context werd gerukt. Pas eind negentiende eeuw werd hij als een caravaggist beschouwd en kreeg hij opnieuw meer aandacht”, vertelt Frederica Van Dam, curator en onderzoeker oude meesters bij het MSK. Bovendien houdt het MSK er een bijzondere band met Rombouts op na. Zo vormde de aankoop van zijn ‘Allegorie van de vijf zintuigen’ (1632) het startschot voor de collectie oude meesters. En heeft het museum sindsdien nog twee belangrijke werken, waaronder zijn opus magnum ‘Allegorie van het Schepengerecht van Gedele’

(1627-28) – oorspronkelijk gemaakt voor het Schepengerecht en later lange tijd bewaard in het Gentse stadhuis – in haar bezit gekregen. “Onze eerste Rombouts kochten we op een door afstammelingen van Antoon Triest opgezette veiling. Als Gents bisschop, mecenas en kunstverzamelaar in de Zuidelijke Nederlanden heeft hij een cruciale rol gespeeld. Het Schepengerecht wordt sinds 2007 bewaard in het MSK. Het bevat een bijzonder complexe iconografie waarin oudheid, wijsheid en gerechtigheid samenkomen. Zo zijn onder meer de schepenen, soldaten en de riviergoden Schelde en Leie als bringers van welvaart afgebeeld”, vertelt Van Dam.

HARMONIE TUSSEN NOORD EN ZUID

Wanneer Rombouts in 1616 naar Italië verkast, komt hij onder meer in contact met Bartolomeo Manfredi en de Utrechtse caravaggisten. Via hen leert

hij het werk van de grootmeester zelf kennen. Toen hij na acht jaar terugkeerde naar België, was de harmonieuze samensmelting van de caravaggistische en zuidnederlandse stijl zijn manier om zich te onderscheiden. “Hij speelde niet alleen met dramatische lichteffecten, maar putte ook rijklijk uit typische thema’s zoals kaartspelers, muzikanten of volkse figuren. Als virtuoos schilder van de menselijke figuur bouwde hij een monopolie voor dit soort genrefaeren uit. Anders dan de Italiaanse grootmeester koos Rombouts resoluut voor kleur. Met zijn gebruik van onder meer rood, blauw of oker blaast hij je als het ware omver”, vertelt Van Dam. “Dat Anthony Van Dyck hem heeft opgenomen in zijn iconografie met beroemde mannen, bewijst het respect dat hij genoot.” Doordat Theodoor Rombouts al op zijn veertigste stierf, bestaan er slechts een veertigtal werken. Dertig daarvan zijn opgenomen in de expo. Die bevat ook werk van stijlgenoten, zoals Manfredi. “Twee van de vijf werken uit het KMSKA komen, en de rest komt uit kerken, musea en Europese en Amerikaanse privéverzamelingen. Ook in de Hermitage in Sint-Petersburg zitten drie schilderijen, maar die kunnen nu om evidente redenen niet overkomen”, vertelt Van Dam. “Daarnaast bevinden verschillende werken zich nog in situ. Uit de Gentse Sint-Baafskathedraal komt ‘Kruisafneming’ (1627-28), en uit de Mechelse Onze-Lieve-Vrouw-overde-Dijlekerk ‘Graflegging’ (ca. 1629). Die opdracht kreeg hij wellicht via zijn

vrouw, een adellijke dame wiens familie nauwe contacten onderhield met het stadsbestuur.”

UIT DE SCHADUW

Bij deze eerste monografische tentoonstelling brengt het MSK ook een publicatie uit. “Nooit eerder is er een boek over zijn monumentale werken op doek verschenen, en tot nu toe werd het ook slechts beperkt bestudeerd. Zo zijn er amper werken gedateerd, is er weinig werk bekend uit zijn Italiaanse periode en weten we nu dat hij oorspronkelijk onder invloed van zijn leermeester Abraham Janssen meer classicistisch werkte. Na zijn terugkomst uit Italië combineert hij de symbolische betekenis uit de Zuid-Nederlandse schilderkunst met de visuele taal van het caravaggisme. Zo ontwikkelt hij een bijzonder persoonlijke stijl, waarin moreel minder hoogstaande bezigheden toch op een elegante manier worden verbeeld. In die zin onderscheidt Rombouts zich van zijn Utrechtse collega’s, wiens werk toch wat volker is”, vertelt Van Dam. “Dankzij dit overzicht hebben we meer inzicht gekregen in zijn artistieke oeuvre, en kunnen we hem de plaats geven die hij verdient. Zo kan Rombouts na al die jaren – net als Theodoor Van Loon – uit de schaduw van de Italiaanse grootmeester, maar ook uit die van Rubens en Van Dyck, treden.”

Theodoor Rombouts, tot 23 april, MSK Gent. Op 29 januari geeft Frederica Van Dam een lezing over zijn werk op Brafa (zie p. 15).

Theodoor Rombouts, 'Allegorie van de vijf zintuigen', 1632, MSK Gent.

BRAFA art talks

MET HAAR LEZINGEN WIL BRAFA HAAR PASSIE VOOR KUNST EN CULTUUR DELEN MET HET GROTE PUBLIEK. BIJNA DAGELIJKS KOMEN MUSEUMCONSERVATOREN, VERZAMELAARS OF ANDERE KENNERS VAN DE KUNSTMARKT HUN KENNIS DELEN, TELKENS OM 16 UUR OP DE STAND VAN DE KONING BOUDEWIJNSTICHTING.

het Hortamuseum, geeft inzicht in de identiteit, tegenstrijdigheden, verschijningsvormen en protagonisten.

KUNST EN GELD WOENSDAG 1 FEBRUARI (FR)

In deze paneldiscussie nemen Amid Faljaoui, directeur bij het economische blad Trends/Tendances, en Guy van Wassenhove, curator van het Baillet Latour Fonds, hun gasten en het publiek mee in een gesprek over de financiële aspecten van de kunstmarkt. Zaken zoals de internationalisering, de boom in hedendaagse kunst, belastingen, verzekeringen en NFT's komen aan bod.

DE COLLECTIE ART NOUVEAU VAN DE KONING BOUDEWIJNSTICHTING DONDERDAG 2 FEBRUARI (FR)

De voorbije twintig jaar heeft de

Koning Boudewijnstichting een belangrijke collectie art-nouveau-meesterwerken verzameld. Prof. Dr. Werner Adriaenssens doet de fascinerende verhalen over de stukken van onder meer Victor Horta, Paul Hankar, Henry van de Velde en Philippe Wolfers uit de doeken, en plaatst ze in hun historische context. Nadien geeft Sabine Taevernier, ondervoorzitter van de Topstukkenraad Vlaanderen, een korte presentatie over het belang van publiek-private samenwerking voor het beschermen van ons erfgoed.

CREATIVITEIT IN LEIDERSCHAP VRIJDAG 3 FEBRUARI (NL)

Als hoofdredactrice van de Nederlandse editie van het magazine Harper's Bazaar – waarin kunst, mode en leiderschap naadloos in elkaar vloeien – nodigt

Miluska van 't Lam twee ondernemende, kunstminnende vrouwen uit: Carmen Willems, directeur van het KMSKA, en kunsthistorica en advocate Christiane Struyven. Zij praten over hoe je kunst en ondernemerschap kan combineren om een project, merk of zaak te laten groeien.

DIAMANTEN: TIJD VOOR KLAARHEID ZATERDAG 4 FEBRUARI (FR)

Onder het motto 'tijd voor duidelijkheid' brengt Eric Hemeleers, CEO van Eeckman Art & Insurance, samen met Cédric van den Abeele, partner & Key Accountmanager bij Anglo Belge, en Ellen Joncheere, CEO bij HRD Antwerp, klaarheid in de waardering en oorsprong van diamanten. Ook het fenomeen van in het laboratorium ontstane diamanten komt aan bod.

EEN DIGITALE COLLECTIE UITBOUWEN: RISICO'S EN OPPORTUNITEITEN VOOR DE VERZAMELAAR ZONDAG 5 FEBRUARI (FR)

Hoe start je een digitale verzameling op? Wat zijn de voordelen maar ook risico's van non-fungible tokens of NFT's? Hoe zit het in deze digitale markt met intellectuele eigendom, marktdynamiek en certificering? François Toussaint (CEO ARTTS), Sari Depreeuw (IP advocaat) en Elie Auvray (medeoprichter van Logion) geven toelichting en beantwoorden vragen.

MUSEALE VOORSMAAKJES

VERSCHILLENDE KUNSTENAARS WIENS WERK NU OP BRAFA TE ZIEN IS, ZIJN OOK TE BEWONDEREN IN TENTOONSTELLINGEN EN MUSEA.

JUDITH REIGL

Om de honderdste verjaardag van de geboortedag van Judith Reigl te vieren zet de Neue Nationalgalerie in Berlijn vanaf 30 juni een grootschalige retrospectieve op. Met deze eerste Duitse solotentoonstelling wil het museum deze Hongaars-Franse schilder de aandacht geven die ze verdient. Te koop bij Galerie Jean-François Cazeau, **stand 111**.

GERMAINE RICHIER

Via meer dan tweehonderd werken geeft de retrospectieve in het Centre Pompidou vanaf 1 maart inzicht in het oeuvre van deze eerste vrouwelijke beeldhouwster die in 1956 in het Musée national d'art moderne mocht tentoonstellen. Te koop bij Galerie de la Béraudière, **stand 84**.

RAOUL DE KEYSER

Tot 21 mei neemt de expo bij het Oostendse Mu.Zee bezoekers mee in de abstract poëtische wereld van Raoul De Keyser en verwanten. Net als hij leggen ze met hun werk een brug tussen de concrete mysteries van het alledaagse en de ongreepbare wereld van het abstracte. Te koop bij Galerie Seghers, **stand 121**.

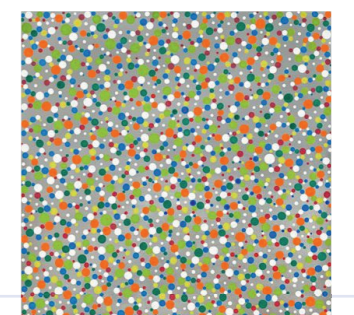
PABLO PICASSO

Nog tot 12 februari loopt in de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van Brussel een tentoonstelling die voor het eerst de relatie tussen Picasso en de abstracte kunst onderzoekt. De 140 werken tonen de continue slingerbeweging tussen figuratie en abstractie. Te koop bij Galerie Von Vertes, **stand 2**.

YAYOI KUSAMA

Met haar polkadots weet de intussen 93-jarige Yayoi Kusama wereldwijd nog steeds mensen te betoveren. Wie haar werk in levende lijve wil ervaren, kan onder meer in Tate Modern terecht, en nog tot 5 februari in Bilbao. Te koop bij Boon Gallery, **stand 26**.

BRAFA ART FAIR

PRAKTISCHE INFO

68STE EDITIE VAN BRAFA

29/01 - 05/02 2023

PLAATS

Brussels Expo | Heizel, Paleizen 3 & 4 (ingang)
Belgiëplein 1, 1020 Brussel
Bereikbaar per auto: Ring - Exit 7A - Parking C
Bereikbaar per metro: Lijn 6 - halte Heizel

DATA EN OPENINGSUREN

Van zondag 29 januari tot en met
zondag 5 februari 2023 van 11.00 u tot 19.00 u
Nocturne op donderdag 2 februari 2023
van 11.00 u tot 22.00 u

CONTACT

+32 (0)2 513 48 31
info@brafa.be / www.brafa.art
Volg BRAFA ook op Facebook, Twitter,
Instagram, LinkedIn en Youtube

TOEGANGSPRIJS

Individueel: 25 €
16-26 jaar: 10 €
< 16 jaar: gratis

Online tickets via www.brafa.art of aankoop ter plaatse

Catalogus*: 20 €
Combitickets*:

1 toegangsticket + 1 catalogus: 35 €
2 toegangstickets + 1 catalogus: 60 €

*Uitsluitend aankoop ter plaatse

PARKING

Brussels Expo - Parking C: **10 €**
(Romeinsesteenweg, 1853 Strombeek - Bever).
Raadpleeg www.brafa.art/nl/access. Voorverkoop
op www.brussels-expo.com/nl/bezoekers/parking.

PUBLIEK TRANSPORT

- Metrolijn 6 - halte Heizel
- Tram n° 3 & 7
- Bus n° 83, n° 250, n° 251
- Trambus n° 820

DIENSTEN

Concierge, restaurants, champagnebars,
vestiaire, speciale toegang voor mindervaliden

BRAFA Art Tours supported by Hiscox

Dagelijks om 15.00 u in het Nederlands, Frans en
Engels behalve op maandag 30 januari 2023.
Op voorhand reserveren via de website is verplicht.

Daarnaast kunnen bezoekers een
privérondleiding aanvragen via de website.
Nieuw dit jaar is de Brafa Discovery Tour.
Daarvoor selecteerde het team van BRAFA
kunstwerken met een fascinerend verhaal.
Die zijn terug te vinden op de website brafa.art,
en zijn op de beurs voorzien van een QR-code,
zodat elke bezoeker makkelijk meer informatie
over de werken kan vinden.

BRAFA Art Talks

Dagelijks om 16.00, stand Koning
Boudewijnstichting (n°131), behalve op
maandag 30 januari 2023.

COLOFON

Redactie: BRAFA
Opmaak: Mediahuis Design Studio
Verantwoordelijk uitgever:
Harold t'Kint de Roodenbeke,
Ernest Allardstraat 31, 1000 Brussel
Hoofdzetel: Antiekbeurs van België vzw,
Havenlaan 86 C bus 2A, 1000 Brussel

EXPOSANTEN

A Galeries AB & BA (FR) \ Franck Anelli Fine Art (FR) \ W. Apolloni srl / Laocoon Gallery ltd (IT/UK) \ Ars Antiqua srl (IT) \ d'Arschot & Cie (BE) \ Art et Patrimoine - Laurence Lenne (BE) \ Artimo Fine Arts (BE) \ Galerie Ary Jan (FR) \ **B** Bailly Gallery (CH/FR) \ Helene Bailly (FR) \ Baronian (BE) \ Barbara Bassi (IT) \ Samuelis Baumgarte Galerie (DE) \ Galerie de la Béraudière (BE) \ Galerie Berès (FR) \ Galerie Berger (FR) \ Bernier/Eliades Gallery (GR/BE) \ Dr. Lennart Booy Fine Art & Rare Items (NL) \ Boon Gallery (BE) \ Galerie Alexis Bordes (FR) \ Bernard Bouisset (FR) \ Galerie Boulakia (UK) \ Galerie Nicolas Bourriaud (FR) \ Brame & Lorenceau (FR) \ Galerie Van den Bruinhorst (NL) \ **C** Cabinet of Curiosities - Honourable Silver Objects (BE) \ Giammarco Cappuzzo Fine Art (UK) \ Cavagnis Lacerenza Fine Art (IT) \ Galerie Jean-François Cazeau (FR) \ Galerie Cento Anni (BE/FR) \ Kamer Antiquaren (BBA) (BE) \ Chiale Fine Art (IT/FR) \ Galerie Claes (BE) \ Collectors Gallery (BE) \ Cortesi Gallery (IT) \ Costermans & Pelgrims de Bigard (BE) \ Galerie Pascal Cuisinier (FR) \ **D** Dalton Somarè (IT) \ De Brock Gallery (BE) \ Dei Bardi Art (BE) \ De Jonckheere (CH) \ Gallery Delaive (NL) \ Galerie Bernard De Leye (BE) \ Thomas Deprez Fine Arts (BE) \ Gallery Desmet (BE) \ Galerie Oscar De Vos (BE) \ De Wit Fine Tapestries (BE) \ DIE GALERIE (DE) \ Douwes Fine Art b.v. (NL/UK) \ **E** Epoque Fine Jewels (BE) \ **F** Finch & Co (UK/BE) \ A&R Fleury (FR/BE) \ Galerie La Forest Divonne (FR/BE) \ **G** Galerie des Modernes (FR) \ Dario Ghio (MC) \ Gilden's Art Gallery (UK) \ Gokelaere & Robinson (BE/FR) \ Galerie Grand-Rue Marie-Laure Rondeau (CH) \ **H** Philippe Heim (BE) \ Marc Heiremans (BE) \ Galerie Hioco (FR) \ Huberty & Breyne (BE) / (FR) \ Galerie Hurtebize (FR) \ **J** Galerie Jamar (BE) \ rodolphe janssen (BE) \ Francis Janssens van der Maelen (BE) \ **K** Harold t'Kint de Roodenbeke (BE) \ Florian Kolhammer (AT) \ Galerie Kraemer + Ars Belga (FR/BE) \ **L** Alexis Lartigue Fine Art (FR) \ Galerie Bertrand de Lavergne (FR) \ Lemaire (BE) \ Galerie Nicolas Lenté (FR) \ **M** Francis Maere Fine Arts (BE) \ MARUANI MERCIER (BE) \ Galerie Mathivet (FR) \ MDZ Art Gallery (BE) \ Meessen De Clercq (BE) \ Montagut Gallery (ES) \ Galerie Montanari (FR) \ MORENTZ (NL) \ Jan Muller Antiques (BE) \ Klaas Muller (BE) \ **N** Gioielleria Nardi (IT) \ New Hope Gallery (BE) \ Nosbaum Reding (BE/LU) \ Dr. Nöth Kunsthandel + Galerie (DE) \ **O** Opera Gallery (CH) \ Osborne Samuel Gallery (UK) \ Galeria Jordi Pascual (ES) \ La Patinoire Royale / Galerie Valérie Bach (BE) \ La Pendulerie (FR) \ Galerie Alexis Pentcheff (FR) \ Guy Pieters Gallery (BE) \ Galerie de la Présidence (FR) \ **Q** QG Gallery (BE) \ **R** Maison Rapin (FR) \ Repetto Gallery (UK/IT) \ Röbbig (DE) \ robertaebasta (IT/UK) \ Rosenberg & Co. (USA) \ Rueb Modern and Contemporary Art (NL) \ **S** Galerie Schifferli (CH) \ Serge Schoffel - Art Premier (BE) \ Galerie Seghers (BE) \ Herwig Simons Fine Arts (BE) \ Librairie Amélie Sourget (FR) \ Stern Pissarro Gallery (UK) \ Simon Studer Art SA (CH) \ Studio 2000 Art Gallery (NL) \ **T** Galerie Taménaga (FR/JP) \ Galerie Theunissen & de Ghellinck (BE) \ Galerie Patrice Trigano (FR) \ **U** Univers du Bronze (FR) \ **V** Van der Meij Fine Arts (NL) \ Samuel Vanhoegaerden Gallery (BE) \ Maurice Verbaet Gallery (BE) \ Galerie von Vertes (CH) \ Axel Vervoordt (BE) \ Galerie Dina Vierny (FR) \ VKD Jewels (NL) \ Galerie Florence de Voldère (FR) \ N. Vrouyr (BE) \ **W** Floris van Wanroij Fine Art (NL) \ Victor Werner (BE) \ Whitford Fine Art (UK) \ Willow Gallery (UK) \ Zidoun-Bossuyt Gallery (LU/EAU/FR)

